

Culturele mijlpaal voor Quintus

Over 175 jaar kunst en cultuur in Kampen

door Tabitha Last-Wilderdijk

Het jaar 2014 is memorabel voor Quintus. Het centrum voor kunsteducatie opende ruim tien jaar geleden haar deuren, maar de geschiedenis van de destijds gefuseerde organisaties voert tot twee eeuwen terug! Exact 175 jaar geleden werd in Kampen de Gemeentelijke Muziekschool opgericht, terwijl het voormalig Kreatief Centrum 't Speelwerk dit jaar een negende lustrum zou vieren. Aanleiding genoeg voor een terugblik met een drietal 'ingewijden' op een veelbewogen periode in de Kamper kunst- en muziekgeschiedenis, gevolgd door een korte vlucht door de rijke geschiedenis van het huidige onderkomen van het centrum, Vloeddijk 38, en de vijf voorafgaande bestemmingen ervan die de naamgeving 'Quintus' hebben bepaald.

Gemeentelijke Muziekschool

We schrijven het jaar 1839. De Zang- en Instrumentaalschool ziet het levenslicht. De eerste stadsmuziekmeester, de heer J.L. Henrich, geeft zelf onderwijs op alle strijk- en blaasinstrumenten en in zang en gitaar. De instrumentale lessen zijn gratis en op de zangschool mogen alleen kinderen van leden van de plaatselijke afdeling van 'Toonkunst' worden onderwezen, tegen betaling van drie ouderwetse guldens per jaar. In 1843 neemt het stadsbestuur het initiatief tot de oprichting van een eigen muziekkorps. Lange tijd werd de stad op harmoniemuziek getraakteerd door de blazers van het in Kampen gelegerde garnizoen. De militaire kapellen waren echter van regeringswege afgeschaft en in die leemte wil men graag voorzien. In 1868 - 25 jaar later dus - vindt de gemeente het noodzakelijk om te komen tot 'eene muzijkschool, om leden voor het muzijkorps te kunnen aankweken', zo is te lezen in de archieven. Hiermee krijgt de zang- en instrumentaalschool uit 1839 een nieuwe status en wordt de leiding opgedragen aan een directeur, voorheen lag die in handen van de stadsmuziekmeesters en kapelmeesters. In 1870 wordt de muziekschool op nieuwe leest officieel geopend. Artikel 1 van een eerste verordening luidt: 'De muzijkschool heeft

Hans Bos zag diverse generaties voorbijkomen in zijn veertigjarige loopbaan als pianodocent. Foto Jan Penninkhof.

ten doel het stedelijk muzijkorps te verbeteren en de lust ter beoefening van blaas- en strijkinstrumenten zoomede van deze zang te bevorderen'. In 1883 wordt deze doelstelling verder verruimd tot 'opwekking tot beoefening van muziek en zang, opleiding en versterking van het muziekkorps'. De Stedelijke muziekschool is in die tijd gehuisvest aan de Oudestraat 19 tussen Meerminnensteeg en Lutherse steeg, geen ideale toestand, omdat het pand tevens fungeert als ijklokaal, lotingruimte voor de nationale militie en oranjerie voor niet-winterharde planten. In 1891 wordt de muziekschool daarom ondergebracht in de Latijnse School aan de Nieuwe Markt. Vanaf 1928 zijn docenten en muzikanten ambtenaren in de zin der pensioenwet en worden dan ook door de gemeente aangesteld.

Hans Bos: muziekdocent van het eerste uur

In 1949 verhuist de muziekschool opnieuw. Ditmaal naar de oude Infirmerie (militair hospitaal) aan de Vloeddijk 159A. Kampenaar Hans Bos (65) is dan net één jaar. Hij groeit op in een muzikale familie in het Kampen van de jaren vijftig. 'Mijn vader speelde tenortuba bij AMDG, mijn oudste broer klarinet en mijn andere broer was slagwerker en is uiteindelijk beroeps geworden bij het Orkest van het Oosten van Jaap van Zweden. Ik werd dus omringd door muziek. Zelf speelde ik bugel, maar kreeg uiteindelijk een grote fascinatie voor toetsinstrumenten', vertelt Hans Bos. Aanleiding voor deze fascinatie is de ontdekking van het harmonium. 'Het bespelen van zo'n trapor-

Het gebouw waarin de voormalige Gemeentelijke Muziekschool jarenlang was gevestigd. Vloeddijk 159 A.
Foto SNS Historisch Centrum / Frans Walkate Archief / Stentorcollectie.

geltje is een heel andere discipline dan een gewoon orgel. Mijn vader beloofde mij tien gulden als ik een Johannes de Heer lied kon spelen. Dat lukte binnen een dag, alleen heb ik die tien gulden nooit gekregen', lacht Bos, die vervolgens als achtjarige jongen al in de Gemeentelijke Muziekschool te vinden is. 'Ik wilde natuurlijk op harmoniumles en kreeg dat van meneer Niemeijer. Op mijn elfde begon ik met pianoles bij Henk Plender. Ik wilde van mijn hobby mijn beroep maken en ging als achttienjarige jongeman studeren aan het conservatorium. Een jaar later was ik alweer terug op de muziekschool, ze zochten een parttime pianodocent, een leuke bijbaan naast mijn conservatoriumopleiding.' Dat hij dit vak uiteindelijk voor meer dan veertig jaar bij de Gemeentelijke Muziekschool zou beoefenen, kon de toen nog jonge Hans Bos niet bevroeden. 'In zoveel jaren maak je als muziekdocent van alles mee. Zo heb ik onder andere Henk Meutgeert lesgegeven, die later bekend is geworden als componist, arrangeur, pianist en jazzdirigent. Kinderen van oud-leerlingen kwamen voorbij. Grootste verschil van de laatste jaren ten opzichte van vroeger is toch wel de snelheid van dingen. De muziekvoorkeur verandert continu. Kon je vroeger je hele leven teren op Bach of Mozart, tegenwoordig is een popgroep of artiest het ene moment

helemaal hip en het andere moment weer uit de gratie. Als docent is het de kunst om daar goed op in te spelen. Het schoolse aan ons vak is eraf, je moet een meer creatieve inslag hebben. Uitvogelen waarmee een leerling extra gemotiveerd kan worden en dat inzetten.'

De verhuizing naar de nieuwe locatie van Quintus en de daaropvolgende fusie met 't Speelwerk heeft de doorgewinterde en inmiddels gepensioneerde pianodocent als een verrijking ervaren. 'In de voormalige muziekschool zat in sommige lokalen al 25 jaar hetzelfde behang op de wand. Gelukkig valt een gebouw weg, zodra je bezig bent. De gehorige lokalen vormden zelfs een bron van inspiratie. Dan hoorde je een collega een bepaald muziekstuk op een bijzondere wijze spelen en liep je zo even naar elkaar toe. Blokfluitles in een aangrenzend lokaal daarentegen was wel irritant. Daar hebben ze op de nieuwe locatie geen last meer van. Alles is goed geïsoleerd en prachtig ingericht. Maar het meest interessante aspect van de fusie is het samen optrekken. Disciplines als dans en muziek worden nu op een prachtige wijze gecombineerd. En we leren ook van elkaar. Musici zijn vooral recreatief. Door de interactie met meer expressieve collega's, worden wij zelf ook creatiever. Absoluut een verrijking, het nieuwe Quintus.'

Stichting 't Speelwerk

Een verrijking is het uiteindelijk ook voor Stichting 't Speelwerk. Maar eer dat punt bereikt is, moest er heel wat water door - in dit geval - de IJssel stromen. We gaan terug naar het jaar 1969. In Kampen wordt de Werkgroep Creatieve Vorming 't Speelwerk opgericht, door onder andere Hans Mook en Wim van 't Oever. Dit gebeurt in navolging van initiatieven elders, met als eerste de oprichting van de Werkschuit in Amsterdam in 1950. In het begin is bij 't Speelwerk alleen sprake van cursussen voor kinderen. Maar al snel begint er behoefte aan een breder aanbod voor alle leeftijden te ontstaan: teken- en schildercursussen, fotografie, keramiek, modelboetseren, bloemschikken, werken in hout en een tijdlang ook sieraden maken en weven. Toneelspelen wordt in eerste instantie als dramatische expressie aangeboden, maar later komen er ook diverse productiecursussen, waaronder het inmiddels zeer geliefde Kindermuziektheater, één van de eerste samenwerkingsprojecten met de Stadsgehoorzaal en de Gemeentelijke Muziekschool. Met de komst van de video (in zwart-wit op tape) worden met beperkte hulpmiddelen zelfs al audiovisuele cursussen gegeven. Tien jaar na de oprichting van de Werkgroep Creatieve Vorming wordt in een beleidsplan de doelstelling geformuleerd dat er 'een bijdrage moet wor-

't Speelwerk op de voormalige locatie aan de Burgwal. 1987. Foto SNS Historisch Centrum / Frans Walkate Archief.

den geleverd aan de ontplooiing van het creatieve vermogen van de mens'. De aangegeven middelen hierbij zijn cursussen en het samenwerken met andere instellingen. In de jaren negentig wordt 't Speelwerk omgedoopt tot Centrum voor Kunstzinnige Vorming met bijbehorende statutenwijziging: 'De stichting ontwikkelt de artistieke vermogens van mensen met middelen die ontleend zijn aan alle disciplines van de professionele kunstbeoefening.' Een duidelijke verbreding van de doelstelling. Maar er staat de stichting nog een inhoudelijke, ingrijpende wijziging te wachten. Omdat zowel de muziekschool als 't Speelwerk al vele jaren klagen te kampen hebben met gebrekkige locaties, wordt al in een rapport daterend uit 1988 gesteld dat er binnen de nieuwe ruimte die voor een moderne muziekschool gezocht werd, ook rekening gehouden moest worden met de integratie van de activiteiten van 't Speelwerk. Op 14 december 2000 neemt de Kamper gemeenteraad het historische raadsbesluit om ruim 11 miljoen gulden beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de Vloeddijkkazerne als huisvesting voor een centrum voor kunsteducatie. Op 1 januari 2001 zou de gemeentelijke fusie tussen Kampen en IJsselmuiden een feit zijn. 'Het is nu of nooit', moet het college waarschijnlijk gedacht hebben.

Jan van Werven: creatieve bestuurder

Op 6 september 2002 vindt de definitieve oplevering van het nieuwe onderkomen plaats en een week later de officiële opening als startsein voor een feestweek. 'Hoewel we op dat moment samen in één pand waren gevestigd, moest met de fusie nog een start worden gemaakt', vertelt Quintus-secretaris Jan van Werven (58), destijds bestuurslid van 't Speelwerk, de plek waar zijn interesse voor kunst tot leven werd gewekt. 'Jarenlang heb ik in het jeugdwerk van mijn gemeente een jongensclub geleid, waar we samen veel creatieve activiteiten deden. We werkten onder andere met hout en klei. Door de jongens te stimuleren in bijvoorbeeld het maken van dierfiguren van klei kwamen er leuke dingen uit. Ook hebben we het hele Kerstverhaal uitgebeeld in klei. We hadden daar geen oven en ik wilde voor mezelf ook verder gaan met keramiek. In 1998 gaf ik mij daarom op voor een cursus bij 't Speelwerk. 'Op zijn werk bij het Nationaal Lucht- en Ruimte-laboratorium is het uitvoeren van testen en experimenten essentieel om tot een goed eindproduct te komen. Iets daarvan komt terug in zijn keramiek: het creatieve proces en het toepassen van en experimenteren met diverse technieken is de drijfveer achter zijn enorme kunstzinnige enthousiasme. 'De eindeloze mogelijkheden van bijvoorbeeld keramiek: geweldig vind ik dat! Bij 't Speelwerk heb ik dat allemaal kunnen ontdekken. Reden voor mij om ook een bijdrage te willen leveren in het bestuur van de stichting. In die tijd kampten we al met achterstallig onderhoud van het pand aan de Burgwal. Het was oud en uitgeleefd. Na diverse andere opties, kwam uiteindelijk de Vloeddijkkazerne in beeld. Een prachtig pand dat door de gemeente op schitterende wijze en met behoud van oude kenmerken is gestaureerd. In 2002 betrokken wij samen met de muziekschool het gebouw dat, vanwege haar vijfde bestemming, de naam Quintus kreeg. Maar de *crux* zat 'm in de bestuurlijke fusie van beide organisaties, dat was onze volgende opdracht.' Beslist geen sinecure, aangezien de muziekschool als gemeentelijke instelling haar docenten als ambtenaren in dienst had, terwijl 't Speelwerk als zelfstandige stichting fungeerde. 'Wel gesubsidieerd natuurlijk', benadrukt Van Werven, 'maar verder een wezenlijk, bestuurlijk verschil'. Na een avond brainstormen met toenmalig cultuurwethouder Remmelt de Boer en de bestuurders van 't Speelwerk en de muziekschool stonden de neuzen al snel dezelfde kant op en ging de immense bestuurlijke klus van start. Samen met onder andere Speelwerkvoorzitter Arend Runia en muziekschooldirecteur Bert Stoter vormden wij de stuurgroep Quintus, onder leiding van Remmelt de Boer. De nieuwe organisatie zou enerzijds gemeentelijk blijven, anderzijds

Jan van Werven, actief als bestuurder en als cursist.
Foto Quintus.

verder functioneren zonder inhoudelijke bemoeienis van de gemeente Kampen. Concreet is Quintus nu een gemeentelijke instelling met een bestuurscommissie die rechtstreeks onder B en W valt. De bestuurscommissie is verantwoordelijk voor wat er gebeurt en levert ieder jaar een begroting, jaarrekening en jaarverslag aan. Voor de nieuwe identiteit Quintus werd een ondernemersplan vastgesteld. En dan was er nog de persoonlijke kant van een fusie. Alle docenten van 't Speelwerk kregen op één en dezelfde dag een ontslagbrief van de stichting én een brief waarin ze weer werden aange-

genomen door het nieuwe Quintus. Een intensieve periode waarin we als organisaties en bestuursleden ontzettend veel van elkaar hebben geleerd.' Medio 2014 zit zijn zittingstermijn er op en neemt Van Werven, na elf jaar als secretaris voor respectievelijk 't Speelwerk en Quintus gewerkt te hebben, afscheid. 'Jammer. Als het aan mij zou liggen, was ik nog even doorgegaan. Maar zo zijn de regels en dat is goed. Tijd voor nieuw bloed. Terugkijkend ben ik blij dat we een stevige organisatie hebben weten neer te zetten. Ruim vijf jaar na de officiële fusie in 2007 heeft Quintus meer dan tachtig - veelal parttime - docenten in dienst, bedienen we 34 van de 35 basisscholen in de gemeente Kampen met allerlei kunsteducatieprojecten, onderhouden we goede contacten met de drie middelbare scholen in Kampen en bereiken we duizenden leerlingen en cursisten. Een unieke organisatie!'

Quintus, in je element

Trots op 'zijn' organisatie is ook Quintus-directeur Bert Stoter (64), die eind 2014 eveneens afscheid neemt van kunstzinnig Kampen. 'Dan ben ik 21 jaar als directeur werkzaam geweest, waarvan de helft voor de Gemeentelijke Muziekschool, waar ik in 1993 ben aangenomen. Na de kweekschool en het conservatorium werkte ik als muziekdocent en later als consulent aan de Stichting Kunstzinnige Vorming in Apeldoorn. Tot ik de vacature voor directeur bij de Gemeentelijke Muziekschool in Kampen ontdekte. Mijn sol-

licitatiegesprek met wethouder Hengeveld in de statige raadszaal van het oude stadhuis staat mij nog scherp voor de geest. En ook mijn kennismaking met de prachtige stad Kampen. Eén van mijn eerste opdrachten was het streven naar een nieuw onderkomen. Het oude politiebureau kwam voorbij, het lege pand van de belastingdienst, maar onderzoek draaide op niets uit. Geduld hebben is wat ik toen leerde. Want uiteindelijk kwam het destijds leegstaande pand aan de Vloeddijk in beeld, een geweldige locatie!

Bert Stoter na twee decennia met pensioen

Behalve verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing, is Stoter vooral ‘mensenmens’ in zijn houding als directeur richting medewerkers. ‘In de eerste 150 jaar van de muziekschool is er inhoudelijk niet veel veranderd. De laatste 25 jaar echter volgen - vooral technische - ontwikkelingen elkaar in razend tempo op. Je moet als instelling inventief zijn om die ontwikkelingen bij te houden. ‘In je element’ is daarom ons motto. Wij willen een organisatie zijn waar iedereen, die hier werkt of binnenkomt, zich in zijn of haar element voelt. Persoonlijk contact is daarbij het sleutelwoord. Alleen

Bert Stoter, die na 21 jaar werkzaam te zijn geweest als directeur van achtereenvolgens de Gemeentelijke Muziekschool en Quintus, in september 2014 met pensioen gaat. Foto Jan Penninkhof.

door een open cultuur kun je aansluiten op de wensen van - potentiële - leerlingen. Als ik in de gang een docent tegenkom en even een praatje maak, gebeurt het dikwijls dat ze enthousiast zijn over nieuwe ontwikkelingen binnen hun vakgebied. Daar heb je het dan samen over en zo ontstaan nieuwe en vaak bijzondere mogelijkheden binnen Quintus. De cursus animatiedesign bijvoorbeeld, waarbij jonge kinderen leren om zelf een grappig animatiefilmpje van kleidiertjes te maken. Geweldig zo - iets! Heel actueel is ook de Elektronische Leeromgeving (ELO) die wij, in navolging van het voortgezet onderwijs, nu ook binnen Quintus hebben ingevoerd. Kortom, beleid wordt in de gang gemaakt en niet op mijn werkkamer.’

Het Quintusteam anno 2010. Foto Quintus.

Op naar volgende fusie

Aan de vooravond van - opnieuw - een flinke bestuurlijke hervorming op cultureel gebied, geeft Bert Stoter ditmaal het stokje over aan zijn opvolger. 'Er ligt een nieuwe cultuurnota en daarmee staan grote veranderingen op stapel. Zo moeten wij samen met de Stadsgehoorzaal, de Openbare Bibliotheek, het Stedelijk Museum en het Stadsarchief toegroeien naar één organisatie. Op zich een goede zaak, als organisaties werken we al veelvuldig samen. Maar ik hoop dat Quintus als instelling wel zijn eigen cultuur behoudt. Zo'n transitieperiode is een spannende tijd, ook voor onze medewerkers. En dan zijn er nog de bezuinigingen: de laatste drie jaar 106.000 euro en vanaf 2015 nog eens 100.000 euro extra bezuinigingen. Die kaasschaafmethode houdt natuurlijk een keertje op. De cursusgelden verhogen is voor ons nooit een optie geweest. Dat willen we niet. Daarom zijn we op zoek gegaan naar nieuwe bronnen van inkomsten. En met succes. Met de Quintus-poot Kunstbedrijf zijn we een commerciële weg ingeslagen. Denk aan bedrijfstrainingen, activiteiten voor teambuilding, eenmalige groeps-

Het nieuwe Quintus biedt een perfecte combinatie van disciplines, zoals muziek en dans. Foto Quintus.

workshops, maar ook zaalverhuur en het fungeren als eventlocatie. Wat ik na mijn pensioen ga doen? Daar ben ik nog helemaal niet mee bezig. Er is hier nog veel werk te verrichten met het oog op de toekomst. Een toekomst waarin ik overigens alle vertrouwen heb. Ik woon in Epe en ben altijd fluitend naar mijn werk gegaan, alleen al vanwege de prachtige omgeving en de mooie binnenstad van Kampen. Maar Kampen is ook een buitengewoon culturele stad. Overal worden kunsteducatiecentra gesloten en afgebroken: Zwolle, Leeuwarden, Den Haag. Met zoveel culturele instellingen binnen haar poorten, waaronder natuurlijk Quintus, kan Kampen trots zijn op zichzelf.'

Een korte geschiedenis van Vloeddijk 38

Van Mis tot Muze

Het gebouw dat Quintus herbergt, kent in de Kamper volksmond vele namen, refererend aan de uiteenlopende invullingen door de eeuwen heen. Het 'Bregittenklooster' is daar één van, maar ook 'Vloeddijkkazerne' wordt nog vaak gebruikt om de locatie aan de Vloeddijk 38 te duiden. Hieronder een korte samenvatting van de bebouwingsgeschiedenis van het monumentale complex, gebaseerd op bestaande bronnen.

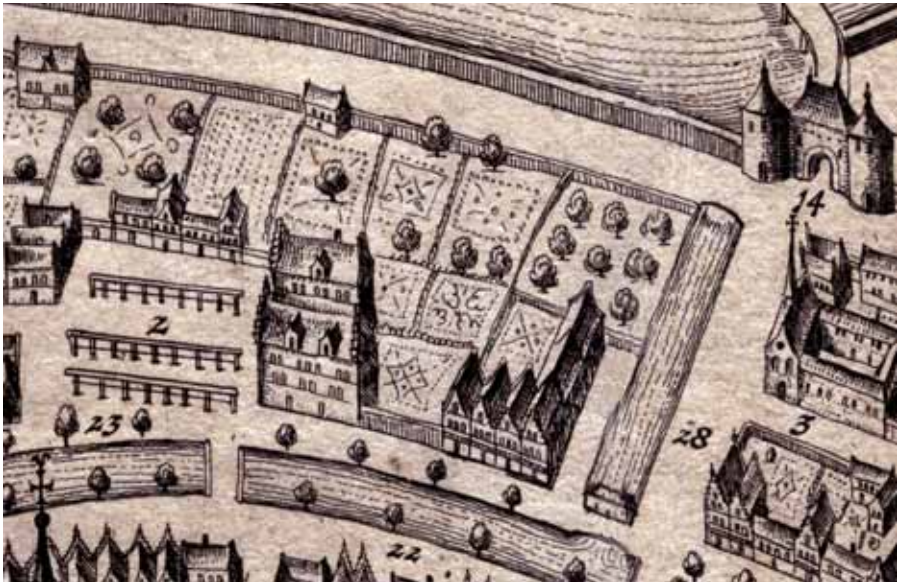
Bregittenklooster

Bregitta van Zweden (1303-1373) is een intelligente vrouw uit de hoogste adel. In de Middeleeuwen staat zij aan de basis van een nieuwe kloosterorde. Om haar boodschap uit te dragen en te vechten tegen moreel verval onderneemt Bregitta vele pelgrimages en treft daarbij een vruchtbaar zendingsveld, vooral onder het gewone volk. Na de dood van Bregitta zet dochter Catharina zich op succesvolle wijze voor heiligverklaring van haar moeder in. Onder leiding van de charismatische Milla van Kampen schiet Bregitta's Orde vroeg wortel in Kampen. Logisch: de Orde is al succesvol in Scandinavië en Duitsland, gebieden waarmee Kampen intensieve handelsbetrekkingen onderhoudt, waarin de stad vestigingen heeft en waar veel Kamper burgers wonen. Tussen 1375 en 1475 ondergaat de stad Kampen een forse uitbreiding, door het gebied over de Burgel - tussen de Vloeddijk en de huidige Ebbingestraten - erbij te trekken. Daar staat ook het huis van Sint Catharina waar de zusters wonen die in 1455 toestemming krijgen om toe te treden tot de orde van Sint Bregitta. Bijzonder binnen het Bregittenklooster is dat er zowel mannen als vrouwen leven. Lange tijd is dit één van de grootste strijdpunten voor erkenning, omdat het werd ervaren als een serieuze bedreiging van het celibaat. Bovendien wordt een Bregittenklooster niet geleid door een abt, maar door een gekozen abdis.

De weinige afbeeldingen die van het Kamper Bregittenklooster bekend zijn, staan op stadsplattegronden en -gezichten. De vroegste kaart is die van Jacob van Deventer (omstreeks 1560), gemaakt voor militair gebruik waardoor wegen, verdedigingswerken en hoge gebouwen zijn geaccentueerd, terwijl irrelevante details worden vermeden. Het Bregittenklooster is gereduceerd tot een perspectivisch rammelend blok, met een torenspits als blikvanger, ongetwijfeld behorend bij de kerk.

De Reformatie

In de loop van de 16de eeuw neemt de onrust op kerkelijk gebied toe. Ook in Kampen zijn de rooms-katholieke liturgie en eredienst onderhevig aan gewenning, verveling en slijtage, waardoor een vruchtbare voedingsbodemp voor vernieuwing ontstaat en de kritische geluiden van de Reformatie een kans krijgen. De vernieuwingsgezinden komen uit alle lagen van de bevolking. De protestanten krijgen voor het eerst godsdienstvrijheid, naast de rooms-katholieken, en willen een eigen gebouw. Graaf Willem van den Berg wijst hun plompverloren de Sint-Nicolaaskerk toe, de hoofdkerk van Kampen, die op grove wijze wordt ontdaan van altaren, beelden en andere katholieke

Afbeelding van de overgebleven gebouwen van het Bregittenklooster na de Reformatie op de kaart van Johann Blaeu uit *Tooneel Der Steden Van 's Konings Nederlanden*. 1649. Op de plaats van de voormalige kerk, het Bregittentplein, staan houten rekken waarop laken wordt gedroogd. Kopergravure. Collectie SNS Historisch Centrum / Frans Walkate Archief.

relicten. Ook de meeste andere kerken, kapellen, gasthuizen en kloosters, waaronder dat van Sint-Bregitta, hebben te lijden onder plundering en vandalisme. De kloosters buiten de stadsgrenzen vallen onder de slopershamer omdat ze in die onzekere tijden als schuilplaats voor belegeraars kunnen dienen. In 1588 bezichtigen de schepenen het Bregittenklooster en laten de inventaris ervan optekenen. Het blijkt een executiebezoek te zijn, want boekdrukker Berendt Pietersz publiceert vervolgens een geschrift dat de verkoping van de kerk en de 'monnickenwooninghe' van het klooster begeleidt. Beide zijn bestemd voor afbraak. De Kaart van Paulus Utenwael uit 1598 toont dat alleen het bouwdeel aan de Vloeddijk is blijven staan, hoogstwaarschijnlijk de voormalige vrouwenvleugel. De monnikenwoning en het mannenconvent, die dieper op het perceel lagen, worden gesloopt.

Burgerweeshuis

Ook de populariteit van het kloosterleven neemt in de 16de eeuw zienderogen af. In 1591 telde het Bregittenklooster nog maar achttien zusters. De monumentale gebouwen die steeds leger komen te staan, vragen om her-

gebruik. Zo dient het Bregittenklooster enige tijd als zegelhuis voor de drapeniers. In 1625 wordt het kloostergebouw ingericht als werkhuis voor arme kinderen, zo'n vijftig in getal, die spinnen en weven voor de kost en soms ook voor de inwoning, want een deel verblijft vermoedelijk intern. De urgentie van extra kinderopvang naast de al bestaande weeshuizen wordt waarschijnlijk vergroot door de pestepidemie van 1623-1627. Het interieur wordt ingrijpend aangepast voor de nieuwe functie. De grootste uiterlijke verandering, voor zover bekend, is de bouw van een poortje in 1627, gelegen aan de Vloeddijk, dat mogelijk op decoratieve wijze de afronding van de werkzaamheden markeert, maar ook nuttig is, want het voormalige klooster was naar binnen gericht en had waarschijnlijk geen ingang aan de Vloeddijk. Uit de oude Boeken van Rekening en Verantwoording, die lopen van 1699 tot 1838, blijkt dat de gebouwen - buiten regulier onderhoud - geen ingrijpende verbouwingen of uiterlijke veranderingen hebben ondergaan. De gemiddelde bezetting van het weeshuis was tot het midden van de 18de eeuw ongeveer 120 kinderen. Daarna nam het aantal af tot zo'n zestig in 1790.

Op 23 maart 1814 geeft de Commissaris Generaal van het Departement van Oorlog plotseling de opdracht het weeshuis in te richten tot militair hospitaal. De wezen worden overgebracht naar een huis aan de Burgwal. Een situatie die blijft bestaan tot 1839. Daarna keren de wezen weer terug. Het complex is in de loop van de 19de eeuw steeds bouwvalliger en onveiliger geworden. De regenten prefereren, na een moeizame aanloop, nieuwbouw boven reparatie, ook al is dat een kostbare zaak. De veiligheid van de kinderen weegt echter zwaarder dan het financiële offer. Al in 1887 presenteren zij een voorlopig ontwerp van een nieuw weeshuis. De ontwerpfase groeit uit tot een klucht van formaat maar begin jaren negentig van de 19de eeuw wordt er dan eindelijk gebouwd, volgens het ontwerp van stadsarchitect Willem Koch en zijn broer Frederik Christiaan Koch. In augustus 1892 verklaart de aannemer de laatste werkzaamheden te hebben afgerond. Het gebouw prijkt nu in volle glorie op de markante locatie aan de Vloeddijk. Turbulente reorganisaties zijn van alle tijden, zo bewijst de volgende periode in het bestaan van het weeshuis. Om orde te brengen in de wildgroei aan liefdadigheidsinstellingen wordt in 1854 de landelijke Armenwet ingevoerd. Instellingen worden ondergebracht in vier verschillende categorieën. Op 31 januari 1876 krijgen de regenten van B en W te horen dat het Grootburgerweeshuis in de toekomst als stedelijke instelling zal worden beschouwd, daarmee vallend in dezelfde categorie als het Burgerweeshuis. De rapen

De voormalige kloostervleugel aan de Vloeddijk, afgebroken ten behoeve van de nieuwbouw in 1889. De middeleeuwse opzet is nog goed herkenbaar. Rechts het weeshuispoortje in zijn oude hoedanigheid. Foto genomen kort vóór de afbraak. Collectie SNS Historisch Centrum / Frans Walkate Archief.

zijn gaar. Bijna zeventig jaar (!) pijnlijk touwtrekken is het gevolg, met onder andere een acht jaar durende rechtszaak tussen de gemeente Kampen en de regenten. In 1923 valt de uiteindelijke beslissing. Hoewel de zelfstandigheid van beide gestichten zal worden gehandhaafd door de administraties te scheiden, wordt er een gemeenschappelijk reglement vastgesteld, dat door een gemeenschappelijk bestuur als college van regenten wordt uitgevoerd.

Militaire kazerne

In het nieuw gebouwde onderkomen 'floreren' de wezen de eerste decenia. Na de samenvoeging trekken de Grootburgerwezen begin 1924 bij het burgerweeshuis in. Het verblijf is van korte duur. In datzelfde jaar nog steekt het gerucht de kop op dat de scholen voor verlofsofficier voor de infanterie worden gevestigd in Kampen. Een groot compliment voor de gemeenteraad; keerzijde van de medaille is echter de locatie. De sinds kort verzamelde wezen moeten wijken voor het welzijn van de plaatselijke eco-

Diner met leerlingen van de SROI, jaren dertig. Collectie SNS Historisch Centrum / Frans Walkate Archief Kampen.

nomie en verhuizen naar het nog maar net verlaten Grootburgerweeshuis aan de Cellebroedersweg, dat voor de zoveelste keer moet worden verbouwd. De kapitaalvernietiging voor de instelling is aanzienlijk. De vroegere burgerwezen ervaren het echter als een vooruitgang. Het leven in het veel rijkere Grootburgerweeshuis is luxer en comfortabeler. Het complex aan de Vloeddijk ondergaat ondertussen een grondige aanpassing. Op de zolderverdieping komt een militaire slaapzaal. Verder bouwt men tussenwanden, haringgraatplafonds, kasten en toiletten bij. De linnenkamer wordt officierskamer en de ziekenkamer en badkamer voor jongens een verblijf voor kwartierzieken en de onderofficier. In 1926 wordt het gebouw, dat plaats biedt aan tweehonderd leerlingen, heropend. Vier jaar later doet de school voor reserveofficieren der militaire administratie, vallend onder het SROI, zijn intrede. Uitbreidingsplannen in de jaren die volgen, stranden door de dreigende oorlog. Uiteindelijk verlaten de meeste legeronderdelen de stad in verband met de mobilisatie.

Bolwerk der muzen

In de oorlogsjaren is de leegstaande kazerne het onderkomen van de bezetter. Als op 17 april 1945 de laatste Duitser uit Kampen vertrekt, nemen de Binnenlandse Strijdkrachten de Kamper kazernes weer in gebruik. Tot 1973 fungeert de Vloeddijkkazerne als legeringslocatie (slapen, eten en recreëren) voor de COAK (Centrale Opleiding Administratief Kader). Na het vertrek van het Kamper Garnizoen wordt er driftig gezocht naar een nieuwe functie voor het leegstaande complex. Een invulling dient zich aan als Kampen vestigingsplaats wordt voor twee nieuwe hogescholen. Op 1 augustus 1978 strijkt de Kunstacademie neer in de Van Heutszkazerne en de Expressieacademie in die aan de Vloeddijk. In 1981 start de gedaanteverwisseling van Vloeddijkkazerne tot theaterschool. Er komen diverse studio's en zelfs een minitheater. De meest ingrijpende en zichtbare bouwactiviteiten vinden plaats aan de achterkant en ter zijde van het voormalige Bregittenplein, waar twee huisjes worden gesloopt. Het gebouw blijkt bijzonder inspirerend. In het Zwarte Theater op de zolder trekken gedenkwaardige voorstellingen voorbij, waar iedere Kampenaar welkom is. Niets is echter grilliger dan landelijk onderwijsbeleid. Een decennium later is centralisatie het modewoord. In Zwolle clustert een aantal hogescholen. De expressieacademie - in de tussentijd met enkele andere instellingen gefuseerd tot de Hogeschool voor de Kunsten Constantijn Huygens - vertrekt in 1997 met tegenzin en tot verdriet van velen uit Kampen. Met de komst van het huidige Quintus in het nieuwe millennium is de kunstzinnige ziel van het complex aan de Vloeddijk 38 nieuw leven in geblazen.

Literatuur

F.D. Zeiler, *'Opwekking tot beoefening van muziek en zang'. Uit de geschiedenis van de Kamper Muziekschool 1839 - 1989* (Kampen 1989).

Geraart Westerink, *Van mis tot muze. De bebouwingsgeschiedenis van Vloeddijk 38* (Kampen 2007).